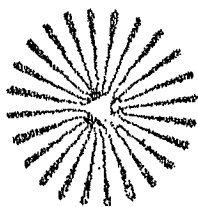

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٠٠

۸۷/۱/۱۰۲۶۵۰
۸۷/۱/۱۸

دانشگاه پیام نور

دانشگاه پیام نور - مرکز تهران

دانشکده حقوق

گروه حقوق بین الملل

عنوان پایان نامه:

نظام حقوقی بین المللی حاکم بر موضوع هسته ای ایران

پایان نامه:

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته حقوق بین الملل

مؤلف

علی اشرف قلیزادگان

۲۶

استاد راهنما

دکتر سید باقر میر عباسی

استاد مشاور

دکتر رضا طجرلو

تیر ماه ۱۳۸۷

کتابخانه مرکز آموزش حقوق
پیام نور

۱۳۸۷/۲/۲۵

۱۰۰۳۳۸

تقدیم به افسر مهربان

و فرزندانش عزیزم

فائزه و عرفان

که تمام مرارت‌های دوران تحصیل را تحمل نمودند

تقدیر و تشکر

خداوند را هزاران مرتبه شاکرم که تلاش در راه آموختن را نصیبم فرمود، هنگامیکه تصمیم به نگارش در مورد موضوع هسته ای ایران نمودم تعدادی از اساتید آنرا موضوعی غیر حقوقی و ژورنالیستی نام نهادند که تبدیل شدن آن به موضوعی مستقل در قالب پایان نامه را ناممکن جلوه میداد. اما با توجه به اینکه موضوع با منافع ملی کشور ارتباطی تنگاتنگ دارد و از نظر اینجانب، باید به عنوان فرزندان این مرز و بوم جسور بوده و در نصب علایم راهنمایی حقوقی بین المللی قدمهای اولیه را برداریم، بنده در این راه گام نهاده و مشکلات آنرا نیز تحمل نمودم.

بر خود فرض میدانم که از راهنمایی های ارزنده استاد راهنمای فرهیخته ام جناب آقای دکتر سید باقر میر عباسی استاد برجسته دانشگاه تهران و استاد مشاورم جناب آقای دکتر رضا طجرلو از حقوقدانان دانشمند و محجوب و استاد دانشگاه تهران خاضعانه تشکر نمایم. همچنین از استاد بزرگوار و صاحب نظر در امر خلع سلاح هسته ای جناب آقای دکتر شریفی طراز کوهی استاد دانشگاه علامه طباطبایی تهران که زحمت داوری این پایان نامه را تقبل و با راهنمایی های خویش راه جدیدی پیش روی حقیر گشودند صمیمانه تقدیر مینمایم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
۳.....	بخش اول : حقوق بین الملل حاکم بر موضوع هسته ای ایران
۴.....	فصل اول: آژانس بین المللی انرژی اتمی و موافقت نامه های پادمانی مربوط به آن
۴.....	مبحث اول: آژانس بین المللی انرژی اتمی
۱۴.....	مبحث دوم: معاهده منع گسترش سلاحهای هسته ای (NPT)
۲۵.....	مبحث سوم: موافقت نامه بین دولت ایران و آژانس بین المللی انرژی اتمی برای اعمال پادمان در زمینه پیمان منع گسترش سلاحهای هسته ای (INFICIRC/214)
۳۷.....	مبحث چهارم: مدل پروتکل الحاقی برای موافقت نامه های بین کشورها و آژانس بین المللی انرژی اتمی برای اجرای پادمانها
۵۱.....	فصل دوم: ارکان ذیصلاح سازمان ملل متحد
۵۱.....	مبحث اول: شورای امنیت سازمان ملل متحد
۶۸.....	مبحث دوم: مجمع عمومی سازمان ملل متحد و نقش آن در صلح و امنیت بین المللی
۷۴.....	مبحث سوم: دبیرخانه شورای امنیت و صلح و امنیت بین المللی
۷۶.....	مبحث چهارم: قطعنامه های سازمان ملل به عنوان تجلی گاه اراده و تصمیمات آن
۸۱.....	مبحث پنجم: دیوان بین المللی دادگستری و موضوع هسته ای ایران
۸۵.....	بخش دوم: اقدامات حقوقی سازمانهای بین المللی ذیصلاح در مورد موضوع هسته ای ایران
۸۶.....	فصل اول: تحلیل و بررسی حقوقی قطعنامه های آژانس و گزارشات مدیر کل آژانس بین المللی انرژی اتمی راجع به موضوع هسته ای ایران
۸۶.....	مبحث اول: تحلیلی و بررسی حقوقی قطعنامه های آژانس بین المللی انرژی اتمی در مورد موضوع هسته ای ایران
۸۶.....	۱-۱- قطعنامه ۱۲ سپتامبر ۲۰۰۳
۸۷.....	۲-۱- قطعنامه ۲۶ نوامبر ۲۰۰۳
۹۰.....	۳-۱- قطعنامه ۱۳ مارس ۲۰۰۴

- ۹۱-۴-۱ - قطعنامه ۱۸ ژوئن ۲۰۰۴.....
- ۹۴-۵-۱ - قطعنامه ۱۸ سپتامبر ۲۰۰۴.....
- ۹۷-۶-۱ - قطعنامه ۲۹ نوامبر ۲۰۰۴.....
- ۱۰۲-۷-۱ - موافقت نامه ها و پیشنهادات مورخه ۱۵ مرداد ۱۳۸۴ کشورهای اروپایی به ایران.....
- ۱۰۷-۸-۱ - قطعنامه ۱۱ آگوست ۲۰۰۵.....
- ۱۰۹-۹-۱ - قطعنامه ۲۴ سپتامبر ۲۰۰۵.....
- ۱۱۵-۱۰-۱ - قطعنامه چهارم فوریه ۲۰۰۶.....
- مبحث دوم: تحلیل و بررسی حقوقی گزارشات مدیر کل آژانس، قبل از ارجاع موضوع هسته ای ایران به شورای امنیت.....
- ۱۱۷-۱-۲ - گزارش ششم ژوئن ۲۰۰۳.....
- ۱۱۸-۲-۲ - گزارش ۲۶ آگوست ۲۰۰۳.....
- ۱۱۹-۲-۳ - گزارش دهم نوامبر ۲۰۰۳.....
- ۱۲۰-۲-۴ - گزارش ۲۴ فوریه ۲۰۰۴.....
- ۱۲۲-۲-۵ - گزارش اول ژوئن ۲۰۰۴.....
- ۱۲۳-۲-۶ - گزارش اول سپتامبر ۲۰۰۴.....
- ۱۲۴-۲-۷ - گزارش ۱۵ نوامبر سال ۲۰۰۴.....
- ۱۲۵-۲-۸ - گزارش دوم سپتامبر سال ۲۰۰۵.....
- ۱۲۷-۲-۹ - گزارش هجدهم نوامبر ۲۰۰۵.....
- ۱۲۷-۲-۱۰ - گزارش ۲۷ فوریه سال ۲۰۰۶.....
- ۱۲۸-۲-۱۱ - گزارش ۲۸ آوریل ۲۰۰۶.....
- ۱۲۹-۲-۱۲ - گزارش هشتم ژوئن ۲۰۰۶.....
- ۱۳۱-فصل دوم: اقدامات شورای امنیت سازمان ملل متحد در موضوع هسته ای ایران.....
- ۱۳۱-مبحث اول: بیانیه ۲۹ مارس ۲۰۰۶.....
- مبحث دوم: قطعنامه ۱۶۹۶ شورای امنیت و گزارش مدیر کل آژانس بین المللی انرژی اتمی در مورد آن.....
- ۱۳۲-الف) قطعنامه ۱۶۹۶.....

ب) گزارش ۳۱ آگوست مدیر کل آژانس در مورد اجرای قطعنامه ۱۶۹۶ شورای امنیت.....	۱۳۵
ج) تحلیل حقوقی نتایج.....	۱۳۶
مبحث سوم: قطعنامه ۱۷۳۷ شورای امنیت و گزارشات مرتبط مدیر کل آژانس.....	۱۳۶
الف- قطعنامه ۱۷۳۷ شورای امنیت.....	۱۳۶
ب) گزارش ۱۴ نوامبر ۲۰۰۶ آژانس در مورد اجرای توافقنامه پادمانی در جمهوری اسلامی ایران.....	۱۴۰
ج) گزارش ۲۲ فوریه ۲۰۰۷ مدیر کل آژانس در مورد اقدامات مرتبط با قطعنامه ۱۷۳۷.....	۱۴۱
مبحث چهارم: قطعنامه ۱۷۴۷ شورای امنیت و گزارشات مدیر کل آژانس در مورد آن.....	۱۴۳
الف) قطعنامه ۱۷۴۷ شورای امنیت.....	۱۴۳
ب) ضمایم قطعنامه ۱۷۴۷.....	۱۴۵
ج) گزارش سی ام آگوست ۲۰۰۷ مدیر کل در مورد قطعنامه های ۱۷۳۷ و ۱۷۴۷.....	۱۴۶
د) ضمیمه گزارش سی ام آگوست ۲۰۰۷ در مورد تفاهمات ایران IAEA در مورد ماهیت حل و فصل موضوعات باقی مانده.....	۱۴۷
ه) گزارش هفتم سپتامبر ۲۰۰۷ مدیر کل آژانس در مورد قطعنامه های ۱۷۳۷ و ۱۷۴۷ شورای امنیت در مورد ایران.....	۱۴۷
نتیجه گیری.....	۱۵۰
منابع.....	۱۵۳
ضمائم.....	۱۵۸
۱- وضعیت کشورها در مورد پروتکل الحاقی.....	۱۵۹
۲- قطعنامه های مجمع عمومی سازمان ملل در مورد خلع سلاح.....	۱۶۴
۳- قطعنامه ۱۸۰۳ شورای امنیت در مورد موضوع هسته ای ایران.....	۱۶۹
۴- کشورهای عضو کنفرانس خلع سلاح ملل متحد.....	۱۷۴

مقدمه :

برنامه هسته ای ایران در سال ۱۹۵۰ به کمک ایالات متحده آمریکا در راستای برنامه اتم برای صلح آغاز گردید. بعد از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷، برنامه هسته ای ایران بطور موقت متوقف شد، اما سپس بدون کمک غربی ها احیا گردید.

فعالیت های جاری ایران شامل، مکانهای تحقیقاتی متعدد، یک معدن اورانیوم، یک راکتور هسته ای و تجهیزات فراوری اورانیوم که در بر گیرنده یک کارخانه غنی سازی اورانیوم است، می باشد. نظام جمهوری اسلامی ایران تصریح کرده، هدف از آن توسعه نیروگاههای برق اتمی برای تولید بیست هزار مگاوات برق و دیگر بهره برداری های صلح آمیز در موضوعاتی نظیر پزشکی، کشاورزی و دیگر بخش های اقتصادی مرتبط می باشد، اما معدودی از کشورها و در راس آن آمریکا ادعا می کنند که هدف برنامه هسته ای ایران دستیابی به سلاحهای هسته ای است. ایران این ادعا را تکذیب و بر حق خود برای استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای تاکید می ورزد.

برنامه هسته ای ایران به عنوان موضوعی مرتبط با حقوق بین الملل، از لحاظ کارهای پژوهشی انجام گرفته جوان و از پیشینه زیادی برخوردار نیست، اما راهی است پر پیچ و خم با هدفی متعالی که نیازمند تبیین چهار چوب های حقوقی بین المللی حاکم بر خود می باشد.

بنابراین مبانی حقوقی بین المللی حاکم بر موضوع هسته ای ایران باید شناخته شده و به عنوان قسمتی از قواعد حاکم بر زیست جامعه بین المللی مورد تجزیه و تحلیل حقوقی قرار گرفته و تکالیف، تعهدات، حقوق و منافع ناشی از آن مبرهن گشته، تا از هر گونه سوء استفاده احتمالی از آن پیشگیری و ممانعت گردد. با توجه به اینکه امروزه تمام فعالیت های مربوط با انرژی هسته ای و راهکارهای جهانی تحدید آن، در چهار چوب قواعد و اصول شناخته شده حقوق بین الملل می باشد، موضوع هسته ای ایران نیز اصولاً نباید خارج از این قاعده قرار گیرد، بنابراین باید اولاً عوامل اثر گذار حقوقی در مورد پرونده هسته ای ایران شناخته شوند و دوماً انطباق اقدامات انجام شده علیه ایران با اسناد مربوط در حقوق بین الملل مورد بررسی قرار گیرند.

این پایان نامه که بدنبال یافتن پاسخی برای ابهامات مذکور است شامل دو بخش می‌باشد. در بخش اول حقوق بین الملل اثر گذار بر موضوع هسته ای ایران بحث می‌شود و در بخش دوم از اقدامات نهادهای بین المللی ذیصلاح در موضوع هسته ای ایران، سخن می‌گوییم

بخش اول دارای دو فصل است. در فصل اول اساسنامه آژانس بین المللی انرژی اتمی، معاهده منع گسترش سلاح های هسته ای، موافقتنامه پادمانی ایران و آژانس بین المللی انرژی اتمی و پروتکل الحاقی و در فصل دوم سازمان ملل متحد (مجمع عمومی، شورای امنیت، دبیر خانه و دیوان بین المللی دادگستری) بررسی می‌شود.

بخش دوم نیز از دو فصل تشکیل می‌شود. فصل اول قطعنامه های آژانس بین المللی انرژی اتمی و گزارشات مرتبط مدیر کل و فصل دوم قطعنامه های شورای امنیت و گزارشات مدیر کل آژانس در مورد آنها را بحث می‌کند.

استدلال تقسیم پایان نامه به دو بخش عبارتست از اینکه اولاً چهار چوبهای نوشته حقوقی حاکم بر موضوع هسته ایران باید شناخته شوند و مبنای قضاوت در مورد صحت و سقم اقدامات سازمانهای بین المللی قرار گیرند، بنا براین لزوم وجود بخش اول شکل میگیرد. دوما اقداماتی که نهادهای ذیربط بین المللی انجام داده اند باید بررسی شوند تا اگر در چهارچوبهای فوق اشاره قرار گرفت آنرا قانونی و حقوقی و موارد خارج آن در زمره اقدامات غیر حقوقی و سیاسی قرار گیرد، بنابراین برای خلق اثری قابل استفاده، دو بخش لازم و ملزوم یکدیگرند تا بتوانند پاسخگوی سوالات ذیل باشند:

الف- عوامل اثر گذاری حقوقی در مورد پرونده هسته ایران کدامند؟

ب- آیا اقدامات انجام شده علیه ایران با اسناد مربوط در حقوق بین الملل انطباق دارد؟

بخش اول

حقوق بین الملل حاکم

بر موضوع هسته ای ایران

فصل اول: آژانس بین المللی انرژی اتمی و موافقت نامه های پادمانی مربوط به آن:

مقدمه

با توجه به شروع فرآیند حقوقی - سیاسی موضوع هسته ای ایران از آژانس بین المللی انرژی اتمی و همچنین به عنوان دستگاهی که تحت نظارت و حمایت سازمان ملل متحد، مسئولیت فعالیت های بین المللی در زمینه استفاده از انرژی اتمی در مقاصد صلح جویانه را به عهده دارد که ناشی از موافقتنامه بین آژانس و سازمان ملل متحد میباشد ضمن مد نظر قرار دادن تقدم و تاخر زمانی طرح مسئله هسته ای ایران در نهادهای بین المللی، آژانس بین المللی انرژی اتمی و توافقنامه منتج از آن پیشتر مورد بحث و بررسی قرار می گیرد تا نگرش تاریخی (chronological) به موضوع بدست آید.

مبحث اول: آژانس بین المللی انرژی اتمی:

۱- تاریخچه آژانس: کشف انرژی هسته ای که باعث امیدواری زیادی برای جامعه جهانی گردیده بود با پیدایش بمب اتم و سلاحهای هسته ای باعث نگرانی های زیادی در سطح جامعه بین الملل گردید، پیامد چنین نگرانی هایی ایجاد آژانس بین المللی انرژی اتمی در سال ۱۹۵۷ بود. ایده آیزنهاور رئیس جمهور وقت آمریکا به هنگام سخنرانی خود در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در ۸ دسامبر ۱۹۵۳ در مورد مخاطرات هسته ای و لزوم استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای در شکل گیری این آژانس بسیار حائز اهمیت بود.^۱

اساسنامه آژانس در اکتبر سال ۱۹۵۶ با تصویب ۸۱ کشور شکل گرفت که تشریح کننده سه رکن کاری آژانس یعنی نظارت و امنیت هسته ای، ایمنی هسته ای و انتقال فناوری می باشد.

آژانس گزارش فعالیت های خود را سالانه به مجمع عمومی ارائه و یکی از موسسات تخصصی مستقل سازمان ملل متحد می باشد.

^۱ - WWW.IAEA.org/about/history-speech.html

تا پایان سال ۲۰۰۴، تعداد اعضای که عضویت در آژانس را تصویب یا بدان ملحق شده اند، ۱۳۷ کشور می باشد و ایران در سال ۱۹۵۸ به عضویت آژانس بین المللی انرژی اتمی در آمده است.

۱- مقاصد آژانس:

مقاصد آژانس بر مبنای اساسنامه آن عبارتند از:

الف) کوشش در جهت تسریع و توسعه سهم انرژی اتمی در صلح، سلامت و سعادت بشری در سراسر جهان

ب) حتی المقدور کسب اطمینان از اینکه، هر کمکی که بوسیله موسسه یا بنا به تقاضای آن و یا تحت سرپرستی و نظارت آن به عمل خواهد آمد برای پیشبرد هیچ منظور نظامی مورد استفاده قرار نگیرد.

۲- اختیارات آژانس:

۳- اختیارات آژانس در قسمت الف ماده ۳ اساسنامه آن اینگونه بیان شده است:

الف) تشویق و مساعدت در تحقیقات و توسعه و کاربرد های عملی انرژی هسته ای برای اهداف صلح جویانه در سراسر دنیا و یا (در صورت تقاضا) اجرای نقش واسطه به منظور تضمین انجام خدمات یا تدارک مواد، تجهیزات یا تاسیسات بوسیله یکی از اعضای آژانس به دیگری و اجرای هر گونه عملیات یا خدمات مفید در زمینه تحقیقات، توسعه یا کاربرد عملی انرژی هسته ای برای اهداف صلح جویانه

ب) فراهم نمودن مواد، تجهیزات، تاسیسات و خدمات به منظور تامین نیاز های تحقیقاتی، توسعه و کاربرد عملی انرژی هسته ای برای اهداف صلح جویانه از جمله تولید نیروی برق با توجه به نیاز های مناطق توسعه نیافته جهان

ج) ترویج تبادل اطلاعات علمی و فنی در خصوص استفاده صلح جویانه از انرژی هسته ای

د) تشویق به آموزش و مبادله دانشمندان و متخصصین در زمینه استفاده صلح جویانه از انرژی هسته ای

ه) تاسیس و اداره پادمان به منظور تضمین این موضوع که مواد شکافت پذیر ویژه و سایر مواد، خدمات، تجهیزات، تاسیسات و اطلاعاتی که توسط آژانس یا به تقاضا و تحت سرپرستی یا کنترل آژانس ارائه می گردد، در اجرای هیچگونه اهداف نظامی مورد استفاده قرار نگرفته و نیز اجرای پادمان براساس تقاضای طرفین در برنامه های دو جانبه یا چند جانبه یا به تقاضای یک دولت در مورد فعالیت های دولت مذکور در زمینه انرژی هسته ای

و) تاسیس یا پذیرش استاندارد های ایمنی با مشورت و در صورت لزوم با همکاری سازمانهای تخصصی و ذیصلاح سازمان ملل متحد به منظور حفاظت از بهداشت و کاهش خطرات جانی و مالی از جمله استانداردهای مربوط به شرایط کار و اجرای این استانداردها در مورد عملیات هایی که خود انجام میدهند و نیز در خصوص عملیاتی که در حین آن از مواد، تجهیزات، تاسیسات و یا اطلاعاتی که توسط آژانس فراهم شده و یا به تقاضا و تحت نظارت و کنترل آن ارائه گردیده، استفاده می شود و هم چنین اجرای ضوابط مذکور به تقاضای اعضا در مورد عملیاتی که طبق برنامه های دو جانبه یا چند جانبه صورت می گیرد و یا به تقاضای یک دولت در مورد فعالیت های آن دولت در حوزه انرژی هسته ای،

ز) دریافت یا تاسیس هر گونه تاسیسات، کارخانه و تجهیزات مفید برای انجام وظایف به هنگامی که تاسیسات، کارخانه و یا تجهیزات موجود دیگر در منطقه مورد نظر کافی نبوده یا فقط تحت شرایطی قابل دسترسی است که به نظر آژانس رضایت بخش است. در مجموع، اختیارات آژانس بر دو رکن استوار است: اولی استفاده صلح آمیز از انرژی اتمی و ترویج و توسعه آن در راه صلح، سلامت، پیشرفت و رفاه در تمام جهان و دومی کسب اطمینان از این موضوع که انرژی هسته ای در راه اهداف ممنوعه (نظامی) مورد استفاده قرار نخواهد گرفت.^۲

۴- ماموریت آژانس:

^۲ - نسرين مصفا و ديگران، راهنمای سازمان ملل متحد، جلد دوم (تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه ۱۳۷۴)، ص ۳۴۸

ماموریت آژانس با توجه به «بیانیه ماموریت»^۳ آن به شرح ذیل است:

الف) آژانس سازمانی است دارای استقلال، فرا دولتی، علمی و فنی داخل خانواده سازمان ملل متحد که به عنوان مرکز ثقل جهانی در زمینه همکاری هسته ای انجام وظیفه می کند.

ب) آژانس در چهار چوب اهداف اقتصادی و اجتماعی در برنامه ریزی و استفاده از دانش و فناوری هسته ای برای اهداف صلح آمیز مانند تولید برق، به اعضای خود کمک می کند و انتقال دانش و فناوری در این زمینه را به روشی پایدار به کشورهای عضو در حال توسعه امکان پذیر می سازد.

ج) آژانس به گسترش استانداردهای هسته ای کمک و با توجه به این استانداردها، ایمنی در استفاده از انرژی هسته ای، حفاظت از سلامت بشری و محیط زیست در مقابل تشعشعات اتمی را بهبود می بخشد.

د) با توجه به بازرسیهای آژانس، پایبندی کشورهای عضو به تکالیف خود در مورد NPT و دیگر توافقات عدم اشاعه با مبنا قرار دادن استفاده از مواد و تاسیسات هسته ای برای اهداف صلح آمیز را مورد نظارت و بازرسی قرار میدهد.^۴

۴- اقدامات همراستا با وظایف آژانس :

آژانس در اجرای وظایف خود، با توجه به ماده ۳ اساسنامه، اقدامات زیر را انجام خواهد داد.

الف) منطبق بر اصول و اهداف سازمان ملل متحد برای افزایش صلح و همکاری های بین المللی و با توجه به سیاست های سازمان ملل در برقراری خلع سلاح جهانی و بر طبق موافقت نامه های بین المللی که در پیروی از چنین سیاستهایی اجرا گردیده است، فعالیت لازم را انجام خواهد داد.

ب) اعمال کنترل بر استفاده از مواد ویژه قابل شکافت که آژانس در یافت کرده، به منظور حصول اطمینان از اینکه مواد مزبور فقط برای اهداف صلح جویانه استفاده می گردد.

³- mission statement

⁴- www.iaea.org/about/mission.html

ج) تخصیص منابع مالی برای تضمین استفاده کامل تمامی مناطق دنیا تا حد امکان با توجه به نیازهای ویژه مناطق توسعه نیافته جهان.

د) ارائه گزارش‌های فعالیت‌های سالانه به مجمع عمومی سازمان ملل و در صورت لزوم به شورای امنیت و چنانچه مسائلی در رابطه با فعالیتهای آژانس به وجود آید که در دستور کار شورای امنیت باشد، آژانس مراتب را به شورا به عنوان ارگانی که مسئولیت عمده حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را عهده دار است اطلاع داده تا احتمالاً اقداماتی را که به موجب اساسنامه مجاز به انجام آن است، اجرا نماید

ه) ارائه گزارش به شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل و دیگر ارگانهای وابسته به سازمان ملل در خصوص مواردی که مربوط به صلاحیت این ارگانها باشد.^۵

۶- مبادله اطلاعات و تحویل مواد:

الف) تبادل اطلاعات: مبادله اطلاعات علمی بین آژانس و اعضاء انجام، همچنین آژانس اقدامات مثبتی را برای ترویج تبادل اطلاعات بین کشورهای عضو در رابطه با ماهیت و استفاده‌های صلح‌جویانه از انرژی هسته‌ای انجام و به این منظور، به عنوان واسطه بین اعضا عمل مینماید.

ب) تحویل مواد: آژانس طبق ماده ۹ اساسنامه مواد شکافت پذیر را از اعضاء تحویل و پادمان مواد را در مقابل خطرات آب و هوایی، برداشت یا انحراف غیر مجاز مواد، خسارات یا انهدام از جمله خرابکاری و تصرف عدوانی، تضمین می‌نماید و همچنین تاسیسات و پادمان فیزیکی و آزمایشگاهها... مورد نیاز را ایجاد یا تامین می‌نماید.

۷- طرحها و حوزه‌های اصلی فعالیت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی:

۱-۷- همکاری و کمک به اعضاء در اجرای طرحهای مربوط به تحقیق در باره انرژی اتمی یا توسعه یا استفاده علمی از انرژی هسته‌ای جهت مقاصد غیر نظامی و صلح آمیز، با تامین مواد شکافت پذیر مخصوص و خدمات و تجهیزات و وسایل و تاسیسات لازم در این راستا که محدودیت‌های خاص خود را دارد.

^۵ - معاونت نظام ایمنی سازمان انرژی اتمی، اداره کل پادمان هسته‌ای، مجموعه مقررات پادمان هسته، ترجمه جعفر مقدم، ۱۳۸۲، ص ۱۰

۲-۷- فعالیت در راستای کاربردهای ایمن، سالم و صلح آمیز علم و فناوری هسته ای و کمک به صلح و امنیت بین المللی، توسعه اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی.

۳-۷- پادمانها را ارتقاء بخشیده و بر اجرای آنها نظارت می کند، آژانس یک نهاد بازرسی هسته ای جهانی با بیش از پنج دهه تجربه نظارت و بازرسی است. بازرسان آژانس به منظور تأیید عدم کاربرد مواد و فعالیت های هسته ای تحت پادمان برای مقاصد نظامی، مشغول فعالیت هستند. آژانس از تاسیسات هسته ای و مرتبط طبق موافقت نامه های پادمانی با بیش از ۱۴۰ کشور، بازرسی می کند. بیشتر موافقتنامه ها با کشور هایی منعقد شده است که به لحاظ بین المللی تعهد کرده اند که در پی کسب سلاح هسته ای نباشند. این موافقتنامه ها با عنوان NPT منعقد شده اند و آژانس نهاد نظارتی آن محسوب می شود.^۶

۴-۷- مساعدت اعضا جهت تامین مالی برای اجرای طرحهای هسته ای بدون تقبل هیچگونه تضمین یا قبول مسئولیت مالی و ترتیب دادن تدارک تمام مواد و خدمات و تجهیزات و تاسیسات لازم برای هر طرح به توسط یک یا چند عضو خود و اعزام شخص یا اشخاص دارای صلاحیت برای بررسی تقاضای اعضاء و مطالعه طرح و مد نظر قرار دادن مواردی از قبیل، فایده طرح، کافی بودن نقشه ها و اعتبارات، رعایت مقررات بهداشتی و ممانعت از مخاطرات ناشی از آن، توجه به توانایی های عضو متقاضی، توزیع عادلانه مواد و منابع و احتیاجات مخصوص مناطق عقب مانده جهان، قبل از تصویب طرح.

۵-۷- آژانس به کشورهای در جهت بالا بردن ایمنی و امنیت هسته ای کمک می کند تا در مقابل خطرات ناشی از آن تمهیدات لازم را اندیشیده و برای مقابله با شرایط اضطراری آماده شوند. این اقدام علاوه بر حفاظت از مردم و جانداران دیگر و محیط زیست در مقابل تشعشعات خطرناک و مضر، از خرابکاری ها و حملات و اقدامات تروریستی و انتقال و فروش و سوء استفاده های غیر قانونی از مواد هسته ای برای اهداف غیر بشر دوستانه می گردد.

^۶ - WWW.inen.org/ourwork/sv/index.html.

۶-۷- انعقاد قرار داد با اعضاء پس از تصویب طرح با مد نظر قرار دادن میزان مواد شکافت پذیر و غیر شکافت پذیر ، حمل و نقل بدون مخاطره ، رعایت مقررات علمی بهداشتی و صحی ، قیمت های مورد توافق برای مواد و خدمات و تجهیزات و تاسیسات ، عدم استفاده از مواد برای پیشرفت هیچ منظور نظامی و رعایت تدابیر احتیاطی ، رعایت حقوق انحصاری اختراعات و اکتشافات ، و موارد مقتضی دیگر.

۷-۷- آژانس ، نقطه تماس جهانی برای همکاری فنی و علمی در زمینه های هسته ای است . در این خصوص آژانس در سه زمینه فعالیت میکند:^۷

- همکاری فنی

- تحقیق و توسعه

- انرژی و الکتریسیته

۸- نظام پادمان آژانس :

تاریخ حقوق بین الملل موید آن است که بازیگران بین المللی همواره رعایت تعهدات و موازین حقوقی را با مصالح و منافع خود سازگار ندانسته اند . به عبارت دیگر در برخی موارد ترجیح داده اند که منافع مستقل خود را هر چند به قیمت خدشه دار شدن مشترکات و نتایج اصل همکاری بین المللی ، دنبال نمایند . بدین ترتیب نظارت بر اجرای تعهدات بین المللی از لوازم اساسی « امری بودن » قواعد حقوقی بین المللی است . هر چند نظام ضمانت اجرایی حقوق بین الملل به دلیل فقدان اقتدارات فرا کشوری و تفکیک سه گانه قوا در عرصه بین المللی از تکامل حقوق داخلی برخوردار نیست اما ظهور پدیده ای به نام سازمانهای بین المللی بیشترین نقش را در خصوص نظارت بر حسن اجرای این تعهدات به سازمانهای مذکور اعطا کرده است ، بطوریکه عملاً این سازمانها که مخلوق اراده دولت ها بوده و از حاکمیت برخوردار نیستند ، منزلتی فراتر از دولت یافته و نقش ناظر بر رفتار و عملکرد آنها یافته اند .

در حوزه عدم گسترش نیز نظارت بر حسن اجرای تعهدات دولت ها صادق است . در این خصوص ، اندیشه استفاده از سازو کار های بین المللی موجود یعنی آژانس بین المللی

^۷ - کاظم غریب آبادی ، آشنایی با معاهده منع گسترش سلاحهای هسته ای و پروتکل الحاقی ، موسسه ابرار معاصر تهران ، ش ۱۴۳ ، ص ۶۳

انرژی اتمی^۸ که مخلوق دهه ۱۹۵۰ یعنی یک دهه قبل از آن. پی تی ۹ است، بر پیشنهاد ایجاد یک سازمان بین المللی مجزا برای نظارت بر رعایت معاهده مذکور اولویت یافت. آئین نظارت آژانس بین المللی انرژی اتمی بر فعالیت های هسته ای دولت ها در ادبیات خلع سلاح و کنترل هسته ای به «پادمان»^{۱۰} موسوم است^{۱۱}

از زمان تاسیس آژانس در سال ۱۹۵۷، سیستم پادمانهای آن به عنوان ابزار ضروری عدم تکثیر هسته ای و همکاری صلح آمیز هسته ای عمل کرده است، معاهده منع گسترش سلاحهای هسته ای، انعقاد موافقتنامه های جامع با آژانس را توسط کشور های غیرهسته ای عضو اجباری میداند. از این رو، تمام مواد هسته ای این کشور ها، تحت پادمانهای آژانس قرار میگیرد. بازرسیهای آژانس در محل، از ابزارهای مهم آن برای تأیید پایبندی کشور های عضو NPT، به تعهدات آنهاست^{۱۲}

به هر حال پادمان آژانس نگهبان حقوق و مسئولیت های آژانس بوده و بدون وجود پادمان قدرت بسیاری از اعمال اجرایی از آژانس سلب می گردید. پادمان آژانس که در ماده ۱۲ اساسنامه آژانس تبیین گردیده بطور خلاصه محتوی موارد ذیل می باشد:

الف- رسیدگی به نقشه تجهیزات و تاسیسات برای حصول اطمینان از عدم انحراف به سوی مقاصد نظامی و انطباق با مقررات بهداشتی و جلوگیری از مخاطرات، تقاضای اجرای هرگونه مقررات بهداشتی و تدابیر احتیاطی، تقاضای نگهداری و تهیه فهرست روشنی از سابقه عملیات، مطالبه و دریافت گزارش هایی درباره پیشرفت عملیات، تصویب روش های اجرایی عملیات شیمیایی روی مواد قابل تشعشع، اعزام بازرسان پس از مشورت با دولت یا دولت های دریافت کننده کمک و استرداد مواد و تجهیزات در صورت تخطی اعضا از شرایط پادمان آژانس.

۸- International Atomic Energy Agency (IAEA)

۹- Non Proliferation Treaty (NPT)

۱۰ -Safeguard

۱۱- نادر ساعد، حقوق بین الملل و نظام عدم گسترش سلاحهای هسته ای، شهر دانش، تهران، ۱۳۸۴، صص ۱۷۲ الی ۷۱

۱۲- کاظم غریب آبادی، پیشین، ص ۶۴

ب- تشکیل هیات بازرسی بر حسب احتیاج برای اطمینان از اعمال اقدامات بهداشتی و تدابیر احتیاطی و نظارت بر استفاده از مواد شکافت پذیر برای اینکه در پیشرفت هیچ منظور نظامی مورد استفاده قرار نگیرد، هم چنین هیات بازرسی ممیزی های ذکر شده در اساسنامه را انجام و آنرا به هیئت مدیره گزارش تا اصلاحات لازم توسط کشور دریافت کننده انجام گیرد در غیر اینصورت هیئت مدیره می تواند کمکها را تقلیل داده و یا اینکه تقاضای اعاده مواد و تجهیزات را نموده و همچنین می تواند استفاده از امتیازات و حقوق ناشی از عضویت را درباره عضو متخلف معلق سازد.^{۱۳}

۹- اساسنامه آژانس:

اساسنامه آژانس بین المللی انرژی اتمی دارای ۲۳ ماده می باشد که، به ترتیب به تاسیس آژانس، اهداف و مقاصد، وظایف، عضویت، کنفرانس عمومی، شورای حکام، کارکنان، تبادل اطلاعات، تحویل مواد، خدمات تجهیزات و تاسیسات، پروژه های آژانس، پادمان آژانس، پرداخت به اعضاء، امور مالی، امتیازات و مصونیت ها، رابطه با سایر سازمانها، حل و فصل اختلافات، اصلاحات و کناره گیری، تعلیق امتیازات، تعاریف، امضا و قبول و اعتبار یافتن اساسنامه، متون معتبر و رونوشت های مصدق می پردازد.

متن اساسنامه که مشتمل بر ۲۳ ماده و یک ضمیمه است در جلسه روز سه شنبه ششم خردادماه ۱۳۳۷ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.^{۱۴}

۱۰- ارتباط آژانس و سازمان ملل متحد

۱-۱۰- با توجه به قسمت دوم از ماده ۳ اساسنامه آژانس، انجام فعالیتهای آژانس بر اساس اصول و اهداف سازمان ملل برای افزایش صلح و همکاریهای بین المللی و با رعایت سیاست های سازمان ملل در برقراری خلع سلاح جهانی و منطبق با موافقت نامه های بین المللی که در پیروی از چنین سیاستهایی، اجرا گردیده است، می باشد، بنابراین تخطی از اصول حاکم بر منشور ملل متحد تحت هیچ شرایطی نمی تواند توسط آژانس عملی گردد.

13 - www.International law.blogfa.com/ اساسنامه بین المللی آژانس انرژی اتمی

14-ibid

۲-۱۰- آژانس باید گزارش فعالیتهای سالانه به مجمع عمومی سازمان ملل و در صورت لزوم به شورای امنیت و چنانچه مسائلی در رابطه با فعالیتهای آژانس به وجود آید که در دستور کار شورای امنیت باشد، آژانس مراتب را به شورا به عنوان ارگانی که مسئولیت عمده حفظ صلح و امنیت بین المللی را عهده دار است، ارائه نماید.

۳-۱۰- بند هفت ماده دوم منشور ملل متحد می گوید «۷- هیچ یک از مقررات مندرج در این منشور، ملل متحد را مجاز نمی دارد در اموری که ذاتاً جزء صلاحیت داخلی هر کشوری است دخالت نماید و اعضا را نیز ملزم نمی کند که چنین موضوعی را تابع مقررات این منشور قرار دهند» همچنین بند «د» قسمت دوم ماده سوم اساسنامه آژانس، تصحیح نموده که فعالیتهای آژانس با رعایت حق حاکمیت دولتها و با توجه به شرایط و مفاد اساسنامه آژانس و موافقت نامه های منعقد شده بین آژانس با دولت یا دولتها، انجام می گیرد.^{۱۵}

در نتیجه با توجه به عضویت ایران در آژانس بین المللی انرژی اتمی، تعهدات ناشی از آن برای ایران لازم الاجرا و در مقابل از حقوق خود نیز در چارچوب اساسنامه باید برخوردار باشد.

15 - جهت اطلاعات بیشتر رجوع کنید به ماده دوم منشور ملل متحد و ماده سوم اساسنامه آژانس بین المللی انرژی اتمی.